

Atodiadau

Atodiad 1: Dyddiadur digwyddiadau

Atodiad 2: Trefi cymharu

Appendices

Appendix 1: Diary of events

Appendix 2: Comparison towns

Atodiad 1: Llinell Amser Digwyddiadau

Ebrill 2010: Astudiaeth y Dref Cyflwyniad i'r cyhoedd yng

Nghanolfan Grefft Rhuthun, ochr yn ochr â lansio'r Llwybr Celf

Darluniadau dadansoddi ac astudiaethau'r dref

Mai 2010: Stiwdio Fertigol

Ymweliad tridiau i Rhuthun gan fyfyrwyr a thiwtoriaid Ysgol Pensaernïaeth Cymru. Cafodd y myfyrwyr eu twys o gwmpas y dref gan Gavin Harris, Cyngor Tref Rhuthun, a Phil Ebbrell, Pensaer Cadwraeth Cyngor Sir Ddinbych

Myfyrwyr yn dewis safleoedd potensial ar gyfer ymyriadau

Cyfnod dylunio

Y myfyrwyr yn cyflwyno'r cynigion i'r Cyngor Tref

Mai 2010: Arddangosfa Rhuthun – Tref Farchnad y Dyfodol

Cynhaliwyd arddangosfa yng Nghanolfan Grefft Rhuthun yn cyflwyno astudiaeth y dref ochr yn ochr â syniadau'r myfyrwyr.

Ymgynghori trwy'r wefan 'Loved & Loathed', holiadur a gweithdai.

Hydref 2010: Ymarfer Mapio

Dadansoddi y dodrefn stryd (seddi, biniau a phlanwyr), eu lleoliadau a'u cyflwr.

Gwanwyn 2011: Heriau a chyfleoedd

Dadansoddi'r ymchwil a phennu prif feysydd i ymdrin â nhw

Appendix 1: Timeline of Events

April 2010: Town Study

Presentation to Public at Ruthin Craft Centre, alongside art trail launch

Analysis Drawings and Studies of Town

May 2010: Vertical Studio

3 day visit by Welsh School of Architecture students and tutors to Ruthin. Students guided around the town by Gavin Harris, Ruthin Town Council, and Phil Ebbrell, Denbighshire County Council Conservation Architect

Students locate potential sites for intervention

Design period

Students present proposals to Town Council

May 2010: Ruthin Market Town of the Future Exhibition

An exhibition held at Ruthin Craft Centre presenting the town study alongside student ideas.

Consultation through 'Loved & Loathed' website, questionnaire, workshops.

Oct 2010: Mapping Exercise

Analysis of street furniture (benches, bins and planters), locations and conditions.

Spring 2011: Challenges & opportunities

Analysis of research and teasing out the key areas to address

Mai 2011: Wythnos Dyfodol Rhuthun

Roedd Wythnos Dyfodol Rhuthun yn wythnos o ddigwyddiadau dathlu ac ymgynghori a gynhaliwyd ym mis Mai 2010. Y nod oedd casglu adborth ar y cynigion a dwyn y prosiect i sylw'r cyhoedd. Roedd yn wythnos yn cynnwys nifer o ddigwyddiadau:

Grwp Twristiaeth a Marchnata Bro Rhuthun Cyfarfod Blynnyddol a Derbyniad gyda siaradwr gwadd.

Arddangosfa Rhuthun – Tref Farchnad y Dyfodol Cyfle i'r cyhoedd chwarae eu rhan yn siapio Rhuthun. Cynhaliwyd ymgynghoriadau gydag ysgolion a grwpiau lleol yng Nghanolfan Grefft Rhuthun. Llyfr a thaflenni adborth yn yr arddangosfa.

Tref pwys ydi hi beth bynnag?

Dathlu agoriad Arddangosfa Rhuthun – Tref Farchnad y Dyfodol, trafodaeth gan banel dan arweiniad Comisiwn Dylunio Cymru yn ystyried datblygiad y dref yn y dyfodol, gan roi cyfle i bobl y dref drafod syniadau, cynnig syniadau a chyflwyno dewisiadau amgen ar gyfer y dref.

Dylunio ar gyfer Busnes

Gwahoddwyd cynrychiolwyr a phobl y dref i ystyried a thraffod gym a gwerth dylunio'r amgylchedd adeiledig wrth helpu'r dref i ffynnu, siapio lleoedd i bobl a chyfrannu at economi Cymru. Trefnwyd y digwyddiad gan Bro Rhuthun a Chomisiwn Dylunio Cymru.

Marathon ffotograffau Rhuthun

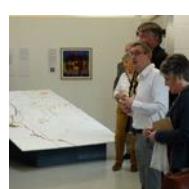
Dod i adnabod Rhuthun trwy gyfrwng camera digidol neu ffôn symudol, tynnau 6 ffotograff wedi'u seilio ar 6 thema mewn 6 awr. Cynhaliwyd arddangosfa yng Nghanolfan Grefft Rhuthun gyda gwobrau.

Darlunio Rhuthun

Dadansoddi Rhuthun trwy fraslunio a chofnodi'r dref gydag artistiaid lleol.

Sadwrn Bro Rhuthun

Parcio am ddim yn Rhuthun, Marchnad Cynnyrch Arbennig Rhuthun a diwrnod agored yn Siop Fferm Rhesgoed.

May 2011: Ruthin Future week

Ruthin future week was a week of celebratory events and consultations held in May 2010. The aim was to gather feedback on proposals and to bring the project to public attention. The week consisted of numerous events:

Bro Rhuthun Tourism and Marketing Group

Annual General Meeting and Reception with invited speaker.

Ruthin Market Town of The Future Exhibition

An opportunity for the public to play their part in shaping Ruthin. Schools and local group consultations held in Ruthin Craft Centre. Feedback book and sheets at exhibition.

Whose town is it anyway?

Celebrating the opening of the Ruthin: Market town of the Future Exhibition, a panel discussion led by Design Commission for Wales debated the future development of the town, allowing townspeople to discuss emerging ideas, suggest ideas and present alternatives for the town.

Designed for Business

Invited delegates and townspeople explore and debate the power and value of design for the built environment in helping the town to thrive, shaping places for people and contributing to the Welsh economy. An event hosted by Bro Ruthin and Design Commission for Wales.

Ruthin photo mini-marathon

Getting to know Ruthin through a digital camera or mobile phone, taking 6 photos based on 6 themes in 6 hours. Exhibition held in Ruthin Craft Centre with prizes.

Draw on Ruthin

Analysing Ruthin through sketching and recording the town with local artists.

Bro Rhuthun Saturday

Free Parking in Ruthin, a Special Ruthin Produce Market and open day at Rhesgoed Farm Shop.

Atodiad 2: Trefi cymharu

Hysbyswyd datblygu'r cynllun gan brofiadau trefi a mudiadau eraill ar draws y Deyrnas Unedig ac Ewrop. Mae'r atodiad hwn yn amlinellu rhai o'r astudiaethau achos allweddol yr edrychwyd arnynt, a'u cryfderau a'u gwendidau, sef:

Cittaslow: Y mudiad trefi araf
Gelli Gandrill: tref lyfrau
Machynlleth: tref gynaliadwy
Todmorden: Incredible Edible
Y mudiad Trefi Trawsnewid

Appendix 2: Comparison towns

The development of the plan has been informed by the experiences of other towns and movements across the UK and Europe. This appendix outlines some of the key case studies investigated and their strengths and weaknesses. These are:

Cittaslow: The slow town movement
Hay-On-Wye: A book town
Machynlleth: A sustainable town
Todmorden: Incredible Edible
The Transition Town movement

Cittaslow : Y Mudiad ‘Tref Araf’

Mae Cittaslow yn fudiad rhynglwadol sy'n ceisio gweithredu egwyddorion ansawdd bywyd da a chynaliadwyedd mewn trefi bach â llai na 50,000 o drigolion. Mae cysylltiadau clos â'r mudiad bwyd araf, ac mae'r mudiad o blaidd diwylliant lleol, traddodiadol, sirioldeb a mwynhad.

Llywodraethir y mudiad gan siarter 54 pwynyt y mae aelodau yn addo ei gefnogi, o hybu ffermio organig i ganolfannau blasu bwyddydd lleol i agweddu'n ymwneud â dylunio trefol a chynaliadwyedd. Mae'n rhaid i drefi sy'n awyddus i fod yn rhan o'r mudiad hwn gefnogi eu ffordd o fyw traddodiadol, celf a chrefft a'r amgylchedd hanesyddol a hyrwyddo pensaerniaeth eco-gyfeillgar, cludiant cynaliadwy, lleihau llygredd, gwella'r manau cyhoeddus a chynyddu'r gwagleoedd gwyrdd.

Mae wth tref Cittaslow yn y Deyrnas Unedig erbyn hyn - Aylsham, Berwick-Upon-Tweed, Cockermouth, Diss, Linlithgow, Llwydlo (a ddangosir isod), Yr Wyddgrug a Perth.

Cryfderau:
Mudiad y werin, a arweinir gan y gymuned.
Mae Cittaslow yn rhoi fframwaith ar gyfer penderfyniadau yngylch tref. Rhwydwaith cefnogaeth ryngwladol.

Gwendidau:
Gellir ei ystyried fel rhywbeth sy'n edrych yn ôl.
Angen arweinyddiaeth gref i hybu'r siarter.

Cittaslow : The Slow Town Movement

Cittaslow is an international grassroots movement that aims to implement principles that increase livability, quality of life and sustainability in small towns of under 50,000 inhabitants. Closely associated with the slow food movement, the organisation favours local, traditional cultures, conviviality and enjoyment.

The movement is governed by a 54 point charter that members pledge to support, from the promotion of organic agriculture to centres for local food tasting to aspects of urban design and sustainability. Candidate towns must both support their traditional way of life, arts and crafts and historic environment and promote eco-friendly architecture, sustainable transport, reduce pollution, improve public realm and increase green space.

There are eight Cittaslow towns in the UK- Aylsham, Berwick-Upon-Tweed, Cockermouth, Diss, Linlithgow, Ludlow (shown below), Mold and Perth.

Strengths:
A grassroots, community led movement; Cittaslow gives a framework for town decisions; international support network.

Weaknesses:
Can be seen as backward looking; requires strong leadership to promote the charter.

Y Gelli Gandryll : Tref Llyfrau

Tref ffermio defaid oedd y Gelli Gandryll yn Nyffryn Gwy ar gyrion Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog yn draddiadol. Ac roedd yn bwysig fel lle am seibiant i bobl yn teithio i Aberhonddu.

Dechreuodd y stori 'Tref Llyfrau' yn 1963, pan agorodd Richard Booth, a oedd wedi ennill gradd yn Rhydychen, y siop llyfrau ail-law gyntaf. Roedd y dref yn lleoliad delfrydol ar gyfer masnachu llyfrau'n rhyngwladol – yn agos at Fryste, Birmingham a Chaerdydd ar gyfer masnachu lleol, yn ddigon pell oddi wrth Lundain i osgoi dylanwad y brifddinas, ac roedd ganddi gysylltiadau da ag Iwerddon. Erbyn yr 1970au roedd mwy na 30 o siopau llyfrau wedi agor yn y dref, a heddiw mae'r nifer dros 40. Mae gan $\text{\textsterling}1$ Lenyddol y Gelli Gandryll enw da yn rhyngwladol ac mae'n denu siaradwyr gwadd ac ymwelwyr o bob cwr o'r byd. Daeth dros 200,000 o bobl i'r $\text{\textsterling}1$ yn 2010, ac mae'r dref a'r $\text{\textsterling}1$ yn denu hanner miliwn o ymwelwyr y flwyddyn.

Cryfderau:

Budd economaidd twristiaeth a swyddi i'r dref a'r ardal amgylchynol. Marchnad 'niche'.

Gwendidau:

Pobl yn ei ystyried yn grachaidd. Tensiwn rhwng perchnogion siopau yn y dref a'r $\text{\textsterling}1$ wedi ei lleoli y tu allan i'r dref.

Hay-on-Wye: The Book Town

Lying in the Wye Valley on the edge of the Brecon Beacons National Park, Hay was traditionally a sheep farming town with added importance as a stop-over for those travelling to Brecon.

In 1963, Oxford graduate Richard Booth started the story of the 'Town of Books' by opening the first second hand bookshop. The town was an ideal location for an international trade in books- close to Bristol, Birmingham, Cardiff for local trade, far enough from London to escape the capital's influence, and with easy links to Ireland. By the 1970's over 30 bookshops had opened in the town and today there are over 40. The spin-off Hay Literary Festival has an international reputation and attracts speakers and visitors from around the world. The festival attracted over 200,000 attendees in 2010 and over the course of a year the town and festival attract half a million visitors.

Strengths:

Economic benefit in tourism and employment benefit town and hinterland; niche marketing

Weaknesses:

Gentrification; tension between town based shopkeepers and the out of town located festival.

Machynlleth : Canolbwynt Cynaliadwyedd

Sefydlwyd y Ganolfan Dechnoleg Amgen y tu allan i Fachynlleth yn 1973. Fe dyfodd o gymuned 'werdd' i ganolfan yn dangos gwaith ymchwil eco-gyfeillgar, datblygu cynaliadwy, gwarchod yr amgylchedd a chynhwysiad cymdeithasol. Bellach mae'r ganolfan yn denu tua 65,000 o ymwelwyr y flwyddyn. Mae canolbwyntio ar dechnoleg ecolegol wedi creu cyfleoedd newydd o ran cyflogaeth, mentergarwch a thwristiaeth yn y dref. Mae'r Ganolfan yn cyflogi 150 o staff parhaol a thymhorol. Llwyddodd i ddenu cyllid i a chreu swyddi yn y sector adeiladu gwyrdd yn y dref, ac wedi ysgogi prosiectau adfywio cymunedol gwyrdd megis EcoDyfi.

Cryfderau:

Arweinydd ym maes cynaliadwyeth. Amrywiaeth eang o atyniadau yn cyfuno â thirwedd unigryw. EcoDyfi o fudd i'r cefnwlaid.

Gwendidau:

Cynnal diddordeb mewn cynaliadwyedd. Ansawdd yr adeiladau. Diffyg gwybodaeth a llety i dwristiaid.

Machynlleth : A sustainable centre

In 1973 the Centre for Alternative Technology (CAT) was founded outside Machynlleth. Growing from a 'green' community to a centre for demonstration of Eco-friendly research, sustainable development, environmental protection and social inclusion, the site now receives around 65,000 visitors per annum. A focus on Eco-technology has generated new opportunities for employment, enterprise and tourism in the town. CAT directly employs 150 permanent and seasonal staff. It has attracted to the town funding and employment in the green building sector and has sparked green community regeneration projects such as EcoDyfi.

Strengths:

A leader in sustainability; a diverse range of attractions combine with a unique landscape; EcoDyfi benefits hinterland.

Weaknesses:

Maintaining interest in sustainability; quality of building stock; lack of tourist information or accommodation.

Todmorden: Incredible Edible

Saif Todmorden mewn dyffryn serth ar lannau'r Afon Calder yn ardal y Penwynion, ar y ffin hanesyddol rhwng Swydd Efrog a Swydd Gaerhifrynn. Mae gan y dref ystod eang o atyniadau yn cynnwys gweithgareddau awyr agored, Llwybr y Penwynion, marchnadoedd awyr agored a dan do prysur sy'n gwerthu bwyddydd lleol ac mae'r maes celf weledol yn cael llawer o sylw yno hefyd.

Mae'r prosiect 'Incredible Edible' yn cael ei arwain gan y gymuned, a'r nod ydy canolbwytio'r gymuned, addysg a busnesau ar dyfu a bwyta bwyddydd a gynhyrchwyd yn lleol. Yr uchelgais ydy gwneud Todmorden yn hunangynhaliol mewn llyisiau, wyau a ffrwythau'r berllan erbyn 2018, a galluogi'r dref i gael gymaint o fwyddydd eraill ag y bo modd o'r ardal leol. Mae manau cyhoeddus wedi dod yn ardaloedd garddio: gwelir llyisiau ochr yn ochr â phlanhigion addurniadol yn y gwelyau blodau a'r tybiau planhigion cyhoeddus. Plannwyd 200 o goed ffrwythau yng nghanol y dref, ynghyd â 500 o goed ffrwythau mewn perllan gymunedol. Ffurfiwyd gwelyau plannu o gwmpas y dref ac mae'r ysgolion wedi datblygu lleiniau tyfu llyisiau ac maen nhw'n gofalu am gychod gwenyn a phlanhigion mewn twnnelau polyethen hefyd.

Cryfderau:

Prosiect dan arweiniad y gymuned sy'n dod â phobl y dref at ei gilydd. Gweithredu lleol trwy gyfrwng arweinyddiaeth gref. Safleoedd llwm wedi eu hadfywio fel manau tyfu llyisiau. Amrywiaeth eang o grwpiau cymunedol yn arwain prosiectau.

Gwendidau:

Mae'n galw am arweinyddiaeth gref a gwaith gwirfoddol gan aelodau parod o'r gymuned i gynnal y momentwm.

Todmorden: Incredible Edible

Todmorden occupies a steep sided valley in the Pennines on the River Calder, the historic boundary between Yorkshire and Lancashire. The town has a wide range of attractions including outdoor pursuits, the Pennine Way, thriving indoor and outdoor markets selling local food and a strong visual arts scene.

Incredible Edible is a community led project that aims to focus community, learning and business on the production and consumption of locally grown food. The aim is to make Todmorden self sufficient in vegetables, eggs and orchard fruit by 2018 and to enable the town to source as much else as possible from the local area. Public spaces have become areas for cultivation: vegetables sit alongside ornamental plants in public planters and flower beds; 200 fruit trees have been planted in the town centre, along with 500 fruit trees in a community orchard; raised beds have been planted around the town; and schools have developed growing areas and access to bee hives and poly tunnels.

Strengths:

A community led project that connects townspeople; Local action through strong leadership; Derelict sites regenerated as public growing areas; a wide range of community groups lead projects.

Weaknesses:

Requires strong leadership and voluntary willing from the community to maintain momentum.

Trefi Trawsnewid Transition Towns

Brand yw tref trawsnewid ar gyfer mudiadau amgylcheddol a chymdeithasol sy'n cael eu hadnabod hefyd fel 'Rhwydwaith Trawsnewid' neu 'Fudiad Trawsnewid'. Roedd y mudiad hwn wedi'i seilio'n wreiddiol ar gyhoeddiad arloesol Bill Mollison, 'Permaculture, a Designers Manual,' a gyhoeddwyd yn 1988.

Y prif nod yw cynyddu ymwybyddiaeth ynghylch byw'n gynaliadwy a chreu cydnherthed ecolegol lleol ar gyfer y dyfodol agos. Anogir cymunedau i chwilio am ddulliau i leihau defnydd ynni yn ogystal â lleihau eu dibyniaeth ar gadwynau cyflenwi hir sy'n llwyr ddibynnol ar danwyddau ffosil ar gyfer eitemau hanfodol.

Mae bwyd yn faes allweddol, ac yn aml maent yn sôn am 'droedfeddi bwyd, nid milltiroedd bwyd!' Mae'r mentrau hyd yma wedi cynnwys creu gerddi cymunedol er mwyn tyfu bwyd; cyfnewid gwastraff gan fusnesau, sy'n ceisio cyfateb y gwastraff a gynhyrchir gan un diwydiant gyda diwydiant arall sy'n defnyddio'r cynyrch hwnnw; a hyd yn oed trwsio hen eitemau yn hytrach na'u taflu ymaith.

Cryfderau:

Wedi ei seilio ar dwr lleol a chynaliadwy
Mentrau dan arweiniad y gymuned yn aml

Gwendidau:

Mae'n ofynnol cael arweinyddiaeth gref a gwirfoddolwyr parod o'r gymuned i gynnal y momentwm.

A transition town is a brand for environmental and social movements and is also known a 'Transition network' or 'Transition Movement'. This movement originally based on Bill Mollison's seminal 'Permaculture, a Designers Manual' published in 1988.

The main aim is to raise awareness of sustainable living and build local ecological resilience for the near future. Communities are encouraged to seek out methods for reducing energy usage as well as reducing their reliance on long supply chains that are totally dependent on fossil fuels for essential items.

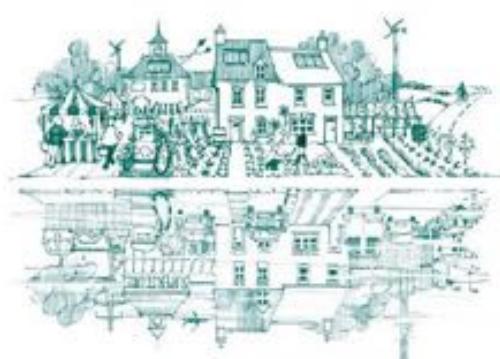
Food is a key area, and they often talk of "Food feet, not food miles!" Initiatives so far have included creating community gardens to grow food; business waste exchange, which seeks to match the waste of one industry with another industry that uses that waste material; and even simply repairing old items rather than throwing them away.

Strengths:

Based on local and sustainable growth
Often community-led initiatives

Weaknesses:

Requires strong leadership and voluntary willing from the community to maintain momentum.

IN TRANSITION
From oil dependence to local resilience

